

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

WYNIKI EKONOMICZNE GOSPODARSTW OBJĘTYCH OCENĄ WARTOŚCI UŻYTKOWEJ KRÓW

Mgr Olga Olkowska

Celem rozprawy było rozpoznanie sytuacji ekonomicznej gospodarstw uczestniczących w ocenie wartości użytkowej krów (OWUB) oraz znaczenia tej oceny dla efektywności sektora mleczarskiego w Polsce. Badaniami objęto gospodarstwa rolne specjalizujące się w chowie bydła mlecznego w latach 2011-2013, w których nieprzerwalnie prowadzono ocenę wartości użytkowej bydła mlecznego oraz miały wykonane wymaganą liczbę prób z mlekiem, a także znajdowały się w polu obserwacji FADN (Farm Accountancy Data Network) i prowadziły zapisy rachunkowe w sposób ciągły.

W rozprawie dokonano przeglądu literatury na temat efektywności ekonomicznej i jej pomiaru. Przeanalizowano rynek mleka, pogłowie i wydajność mleczną krów w Polsce na tle wybranych krajów Unii Europejskiej. Przedstawiono pojęcie i cele prowadzenia oceny wartości użytkowej bydła mlecznego, jak również uwarunkowania prawne i metody jej prowadzenia. Zaprezentowano zasoby oraz organizację gospodarstw objętych oceną wartości użytkowej krów i ich sytuację ekonomiczną. Przedstawiono wyniki produkcyjno-ekonomiczne, wartość produkcji, przychody, koszty i dochody. Opracowano modele regresji wielorakiej odzwierciedlające wpływ trzech wybranych charakterystyk takich jak: wielkość gospodarstwa, wielkość stada oraz wydajność mleczna na cztery najważniejsze parametry służące do oceny ekonomicznej badanych podmiotów, tj. nadwyżkę bezpośrednią uzyskiwaną przez gospodarstwo, wartość dodaną brutto, wartość dodaną netto oraz dochód z gospodarstwa rolnego. Dokonano analizy wskaźnikowej efektywności produkcji gospodarstw. Oszacowano poziom oraz udział kosztów prowadzenia oceny wartości użytkowej bydła mlecznego w kosztach ogółem badanych gospodarstw. Rozpatrzono potencjalne skutki objęcia oceną użytkowości krów całej ich populacji w Polsce.

Na podstawie przeprowadzonych badań sformułowano wnioski, a sporządzona analiza umożliwiła weryfikację postawionych w pracy hipotez badawczych. Stwierdzono, że gospodarstwa wyspecjalizowane w produkcji mleka, objęte kontrolą użytkowości mlecznej krów, miały większą wielkość ekonomiczną, skalę produkcji mleka oraz koszty i dochód od gospodarstw nie objętych kontrolą. Oznacza to, że hipoteza pierwsza została zweryfikowana pozytywnie, gospodarstwa te uzyskują korzystniejsze wyniki ekonomiczne niż typowe

gospodarstwa specjalizujące się w chowie bydła mlecznego nie objęte kontrola użytkowości mlecznej krów.

Koncentracja chowu krów mlecznych w dużych gospodarstwach inwestujących w poprawę użytkowości w formie OWUB pozwala im czerpać korzyści ze skali produkcji. Zarówno wartość produkcji ogółem, jak i produkcji mleka w przeliczeniu na krowę zwiększała się wraz ze wzrostem liczby utrzymywanych krów mlecznych. Można zatem przyjąć, że hipoteza druga została zweryfikowana pozytywnie, a ocenę użytkowości mlecznej częściej stosują gospodarstwa o większej skali produkcji.

Biorąc pod uwagę aspekt efektywności funkcjonowania gospodarstw objętych oceną wartości użytkowej krów stwierdzono, że w miarę wzrostu liczebności stada wszystkie badane wskaźniki ekonomiczne z wyjątkiem rentowności sprzedaży ulegały poprawie, zatem hipoteza głosząca, że większa liczba utrzymywanych krów mlecznych wiąże się z wyższym poziomem produktywności, została zweryfikowana pozytywnie.

Z modeli regresji wielorakiej wynika, że wielkość gospodarstwa, wielkość stada krów oraz poziom wydajności mlecznej wpływają stymulująco na cztery podstawowe charakterystyki opisujące sytuację ekonomiczną gospodarstw. Najsilniejszy był ich wpływ na poziom nadwyżki bezpośredniej, najslabszy - dochód z gospodarstwa. W związku z tym pozytywnie zweryfikowano hipotezę czwartą, zgodnie z którą wielkość gospodarstwa, utrzymywanego stada krów oraz wydajność mleczna krów wpływają stymulująco na sytuację ekonomiczną gospodarstw objętych oceną wartości użytkowej krów.

Z badań symulacyjnych wynika, że w przypadku objęcia oceną użytkowości mlecznej całej populacji krów w Polsce, dla utrzymania obecnego poziomu produkcji mleka, pogłowie krów może ulec redukcji o $\frac{1}{4}$.

Słowa kluczowe: ocena wartości użytkowej bydła mlecznego, produkcja mleka, wyniki ekonomiczne gospodarstw mleczarskich, efektywność produkcji, FADN

Olga Aliewska